

Stručni rad

PROCES SOCIJALIZACIJE U ŠKOLI

Jelka Kralj

Osnovna šola Vojnik, Prušnikova ulica 14, 3212 Vojnik

Sažetak

Za optimalan razvoj djeteta bitni su međuljudski kontakti. Jedan od načina da se pomogne djeci i podrži ih u društvenom razvoju je korištenje društvenih igara. Mogu se koristiti planirano tijekom procesa učenja ili neplanirano kada se ukaže potreba. Uspješnom socijalizacijom dijete se formira u osobnost koja poznaje društvene zahtjeve i kulturu, prosuđuje i sudjeluje u formiranju i transformaciji društvenih i kulturnih pravila te sposobno samostalno i odgovorno živjeti u zajednici i svijetu, gdje nalazi svoje mjesto.

Ključne riječi: socijalizacija, igra, dijete, učitelj.

1. Uvod

Doba računala s brzim razvojem informacijske tehnologije miješa se u gotovo sve aspekte života. Ako su se generacije djece rođene 80-ih godina prošlog stoljeća najbrže susrele s računalima u osnovnoj školi, djeca novog doba od rođenja su okružena informacijskom tehnologijom. Danas su osobna računala prisutna i u privatnom i u poslovnom životu, a također zauzimaju značajno mjesto u obrazovnim ustanovama. Svi profesionalci barem donekle koriste informacijsku tehnologiju u svom poslu i privatnom životu. Danas je svakodnevna uporaba informacijske tehnologije gotovo nužna, ali ujedno i vrlo korisna. No brzina i kvaliteta su ono što je danas ključno za rad učitelja.

2. Srednji dio

Unatoč dobrim stranama informacijske tehnologije, važno je biti svjestan da ona ima i svoje tamne strane. Posebno su uočljive kod mladih, koji, za razliku od svojih prethodnika, većinu slobodnog vremena provode ispred računala. Poplavom društvenih mreža društveni kontakti su se preselili na svjetsku mrežu i djeci je potrebna podrška škole u području društvenog razvoja više nego ikad. Za optimalan razvoj djeteta bitni su međuljudski kontakti. Kroz društvene igre učitelji upoznaju djecu, a istovremeno se djeca upoznaju, slušaju, suosjećaju s emocijama drugih, rješavaju konfliktne situacije i uče životne vještine koje im također pomažu u procesu učenja. Drugi iz područja socijalizacije navode različite teorije, ali se slažu da je socijalizacija proces koji traje od rođenja i važan je i za pojedinca i za društvo, budući da je pojedinac dio društva i ne živi sam u svom okruženju. Kao što pojedinci oblikuju društvo, tako i ono oblikuje njih [4].

Rojc [5] smatra da se proces socijalizacije sastoji od različitih segmenata [razvoj djeteta, odgoja, obrazovanja, sazrijevanja i socijalizacije] te da stoga možemo reći da socijalizacija obuhvaća cijeli složen proces kojim se mlada osoba uvodi u društvene odnose i procesa. Bez ovog složenog procesa mladi pojedinac ne bi mogao osvajati kulturne tvorevine i vrijednosti, stjecati znanja i vještine potrebne za rad te razvijati osobnost obogaćujući svoje individualne karakteristike. Bez socijalizacije ne bih mogao postati potpuno čovjek i kulturno biće koje se može u potpunosti integrirati u društvene procese i odnose koji karakteriziraju svijet odraslih.

Najvažnije su tri grupe:

1. Obitelj

Obitelj je najosnovnija skupina u kojoj se rađa i odgaja velika većina ljudi. Mnogi od njih stvaraju svoje nakon što odrastu. Bez obitelji ne bi bilo ni društva, jer upravo ta osnovna skupina brine o egzistenciji, sigurnosti i odgoju sljedeće generacije [3]. Djeca iz obitelji u kojima vlada dobra atmosfera, gdje se njeguju povjerenje, ljubav, prijateljstvo itd. imaju puno više mogućnosti da se razviju u osobe s pozitivnim crtama osobnosti, u samostalne, čvrste i uravnotežene osobnosti, nego djeca koja potječu iz obitelji u kojima su stalni sukobi i u kojima se djeci ne pridaje dovoljno pažnje. Pretjerana strogost i otuđenost ljubavi u obitelji može se očitovati u kasnijoj agresiji ili u povlačenju u sebe; nedosljednost u odgoju izaziva osjećaj nesigurnosti i potiče razvoj neurotičnih sklonosti. S druge strane, pretjerana njega i maženje nemaju pozitivne

posljedice. Naime, potiču nesamostalnost i sebičnost. Kako bi djeci omogućili optimalne uvjete za razvoj, bitno je postaviti granice, disciplinirati ih, a pritom pokazati dovoljno pažnje i ljubavi. Na taj način roditelji postaju uzor djeci s kojima se mogu identificirati i oponašati te tako uče koje su osobine društveno poželjne, a koje nisu [5].

2. Škola

Nakon primarne socijalizacije koja se odvija u obitelji, djeca dolaze u školu, gdje su smještena u novu sredinu, suočena s novim, strožim zahtjevima i drugačijim odnosima od onih na koje su bili navikli do sada. Djeca su prisiljena razvijati osjećaj odgovornosti u školskom okruženju i naučiti graditi odnose s drugim ljudima. Kroz školu društvo kod djece razvija osobine koje su društveno poželjne i nastoji spriječiti razvoj osobina koje su nepoželjne. Sadržajem nastave, koji učenicima prenosi određeni pogled na svijet i društvo i koji neposredno razvija određene poželjne kvalitete, društvo nastoji formirati određene društvene koncepte i društvene stavove s ciljevima i zadacima odgoja i obrazovanja. U socijalizaciji u školi ne smijemo zaboraviti ulogu učitelja, koji je, kao i roditelji u obitelji, mogući primjer koji učenici mogu slijediti. Osobine učiteljeve osobnosti i njegov ili njezin odnos s učenicima mogu imati značajan utjecaj na oblikovanje osobnosti pojedinaca u razredu [5].

3. Prijatelji

Vršnjaci su ključni za oblikovanje osobnosti pojedinca, pogotovo ako s njima provode puno vremena. Prijateljski kontakti su važno sredstvo socijalizacije i doprinose razvoju društvenosti, osvajanju novih društvenih pozicija, normalnom razvoju, sprječavaju egocentrično ponašanje i pridonose osjećaju samostalnosti. Izuzetno velik utjecaj prijatelja može se uočiti u području odijevanja, govora i izbora interesa. Utjecaj na maloljetničku delinkvenciju nije zanemariv, ali skupinama vršnjaka ne smijemo i ne možemo pripisivati negativan ili pozitivan utjecaj na formiranje osobnosti [5].

Društvene igre nastale su iz potrebe testiranja i ilustriranja interakcija s kojima se susrećemo u stvarnom životu. To postizemo korištenjem komunikacije i interakcije, što su dva najvažnija aspekta društvenih igara. Budući da se interakcija i komunikacija odvijaju u skupini, uglavnom se odvijaju u grupama. U provedbi se koristi metoda iskustvenog učenja.

Virk-Rode [7] kaže da kroz društvene igre omogućujemo:

- uspostavljanje kontakta sa samim sobom,
- povezivanje s drugima,
- uspostavljanje novih kontakata,
- previše nametljivo podređivanje,
- razvijanje solidarnosti,
- međusobna pomoć,
- razvijanje tolerancije prema različitostima.

Društvene igre u učionici korisne su i za učenike i za nastavnike. Usamljena djeca se lakše uklapaju u grupu, dok su ona koja su stalno u prvom planu lakše se podrediti grupi. Kroz igre se promiče solidarnost, međusobna pomoć i prihvaćanje različitosti.

Podržava se opuštanje i smanjuje strah jer mogu izraziti svoje emocije znajući da će ih se čuti, prihvatiti i uzeti u obzir. Kroz igru učitelji bolje upoznaju učenike, uspostavljaju izravnije i jednak tretman, zabavite se s njima i pratite ih na drugim razinama od uobičajenih. Kroz igre stječu uvid u svakog pojedinca i njegove reakcije u grupi. Priprema i provedba društvenih igara uvelike se razlikuje od pripreme i provedbe t. i. Obične igre. Prije nego što se upuste u planiranje, učitelji moraju dobro poznavati skupinu koja će izvoditi odabrane društvene igre i dobro poznavati odabranu igru koju po potrebi prilagođavaju skupini. Učitelji trebaju obratiti pažnju na:

- veličina i struktura grupe,
- jasan prikaz pravila i ciljeva igre,
- uključenost pojedinaca u grupna događanja,
- jasan prikaz zahtjeva za analizu onoga što se događa tijekom igre,
- potrebe grupe,
- poštivanje želja i identiteta pojedinaca,
- atmosfera u grupi.

3. Zaključak

Kako bi socijalizacija bila uspješna, bitni su kontakti s ljudima i kontakti s proizvodima ljudske djelatnosti. Tijekom provedbe društvenih igara neprestano nastaju i društveni odnosi i interakcije koje su važna komponenta učenja i poučavanja. Omogućuju djeci i odraslima da se kroz praksu bolje upoznaju, nauče slušati, razumjeti, suosjećati s drugima, prihvaćati različitosti... Učenicima je lakše kroz njih uspostavljaju nove kontakte i jačaju odnose te se međusobno povezuju. Za planiranje i provedbu nastavnik mora imati puno stručnosti u ovom području, razvili sposobnost prilagodbe, suosjećanja s emocijama učenika, imaju osjećaj ravnoteže između vlastite aktivnosti i pasivnosti te imaju sposobnost stvaranja prikladne klime u učionici.

4. Literatura

- [1.] Cencič, M. [1986]. Dinamika vzgojnega dela v šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- [2.] Marentič Požarnik, B. [2000]. Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
- [3.] Musek, J. In Pečjak, V. [2001]. Psihologija. Ljubljana: Educy.
- [4.] Papalia, D. E., Wendkos Olds, S in Duskin Feldman, R. [2003]. Otrokov svet. Ljubljana: Educy.
- [5.] Rojc, P. In Pipan, T. [2007]. Socialne igre. Nova Gorica: Mladinski center Nova Gorica.
- [6.] Rot, N. [1973]. Obča psihologija. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [7.] Virk-Rode, J. [1998]. Socialne igre. V M. Turk Škraba [ur.], Socialne igre v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo